

OSNAČOVANIE PRODUKTOV Z HĽADISKA KVALITY, ENVIRONMENTU, ZHODY, ZDRAVIA A BEZPEČNOSTI SPOTREBITEĽOV

Miroslav RUSKO - Monika MIKULOVÁ - Ján ILKO

PRODUCT LABELLING IN TERMS OF QUALITY, ENVIRONMENT, CONFORMITY AND CONSUMER HEALTH AND SAFETY

Abstrakt

Rozvoj sektora environmentálneho tovaru a služieb Environmental Goods and Services Sector (EGSS) v EÚ je vo veľkej miere stimulovaný rozsiahlymi aktivitami v oblasti environmentálnej politiky. Environmentálne označovanie produktov patrí medzi významné aktivity v rámci proenvironmentálne orientovanej produktovej politiky. Produktová politika sa týka problematiky analýzy, plánovania, realizácie a kontroly činností týkajúcich sa produktu, resp. služby. Je úzko prepojená s politikou kvality a súvisí aj s environmentálnou politikou. Environmentálne označovanie produktov by malo byť transparentné, relevantné, spoľahlivé, úplné, porovnateľné a jasné. Celosvetový trend nárastu počtu prípadov porušovania práv duševného vlastníctva čoraz častejšie nastoľuje otázku, či je ochrana práv duševného vlastníctva, ale aj ochrana zdravia obyvateľstva dostatočne zabezpečená.

Kľúčové slová: environment, bezpečnosť, produkt, kvalita

Abstract

The development of Environmental Goods and Services Sector (EGSS) in EU is largely stimulated by extensive activities in the area of environmental policy. Eco-labeling of products are accounted among the major activities of the pro-environmental oriented product policies. Product policy concerns issues such as analysis, planning, implementation and monitoring of activities related to the product, respectively services. It is closely linked to the quality and also related to environmental policy. Product eco-labeling should be transparent, relevant, reliable, complete, comparable and clear. Increasing global trend in number of violations of intellectual property rights, now more often raises the question whether the protection of intellectual property rights, and protection of public health is sufficiently covered.

Key words: environment, safety, product, quality

Úvod

Vnútrotný trh Európskej únie (EÚ) je jednotný trh, v ktorom je zaručený voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a osôb a v ktorom majú európski občania slobodu žiť, pracovať, študovať a podnikáť. Jednotný trh sa od vytvorenia v roku 1993 viac otvoril hospodárskej súťaži, vytvoril pracovné miesta a zmiernil mnohé prekážky v oblasti obchodu. Akt o jednotnom trhu sa predložil v dvoch častiach v roku 2011 a 2012 a obsahoval návrhy na intenzívnejšie využívanie možností, ktoré ponúka jednotný trh, v záujme posilnenia zamestnanosti a zlepšenia dôvery v európske podniky.^{1, 2}

Jednotný trh Európskej únie patrí medzi najväčšie spotrebiteľské trhy vo svete. Jednotlivcom a podnikateľom umožňuje voľne obchodovať za hranicami vo všetkých krajinách EÚ a na Islande, v Lichtenštajnsku a Nórsku. Každému spotrebiteľovi v EÚ prináša možnosť voľby, flexibilitu, kvalitu a najvýhodnejšie trhové ponuky. Hlavnou úlohou spotrebiteľskej politiky EÚ je pomáhať spotrebiteľom vyťažiť z týchto príležitostí čo najviac. Okrem toho podporuje hospodársky rast a sociálnu premenu. Spotrebiteľské výdavky predstavujú 57 % HDP EÚ. Aktívne zapojenie spotrebiteľov v rámci jednotného trhu môže znásobiť hospodársky rast a pomôcť EÚ zotaviť sa z hospodárskej krízy.

Od roku 1975, keď sa prijali prvé opatrenia zamerané na spotrebiteľov, sa EÚ sústavne stará o vysokú úroveň ochrany zdravia a bezpečnosti všetkých európskych spotrebiteľov, a to od výroby fázy tovaru až po jeho použitie v domácnosti. Významnú úlohu zohráva označovanie produktov.

Účinné a správne presadzovanie práv spotrebiteľov je rovnako dôležité ako ich existencia. Za ich presadzovanie sú zodpovedné najmä vnútroštátne verejné orgány. V nariadení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa sa spájajú tieto vnútroštátne orgány do celoeurópskej siete, ktorá im poskytuje rámec na výmenu informácií a na spoluprácu na zastavení akéhokoľvek porušovania právnych predpisov na ochranu spotrebiteľov.

Rozvoj sektora environmentálneho tovaru a služieb (Environmental Goods and Services Sector – EGSS) v EÚ je vo veľkej miere stimulovaný rozsiahlymi aktivitami v oblasti environmentálnej politiky. Sektor EGSS je heterogénnym súhrnom výrobcov, technológií, tovarov a služieb.³

Významnú úlohu v oblasti environmentálne orientovanej politiky produktov a technológií zohráva v súčasnosti environmentálne označovanie.

¹ Akt o jednotnom trhu. Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery, „Spoločne za nový rast“. - Brusel, 13.4.2011, KOM(2011) 206 v konečnom znení. - [on-line] Available on - URL: ><http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0206&from=SK> [issue date: 2015-09-15]

² Akt o jednotnom trhu II. Spoločne za nový rast. - V Bruseli 3. 10. 2012, COM(2012) 573 final. - [on-line] Available on - URL: >http://ec.europa.eu/internal_market/smact/docs/single-market-act2_sk.pdf [issue date: 2016-09-15]

³ EC. The Environmental Goods and Services Sector. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009

1. Spotrebiteľská politika EÚ

Právny základ spotrebiteľskej politiky EÚ tvorí článok 4 ods. 2 písm. f) a články 12, 114 a 169 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), ako aj článok 38 Charty základných práv Európskej únie. Článok 114 ZFEÚ je právnym základom pre harmonizačné opatrenia zamerané na vytvorenie vnútorného trhu. Zdôrazňuje sa v ňom cieľ zabezpečenia vysokej úrovne ochrany – vrátane ochrany spotrebiteľa –, pričom sa zohľadňuje najmä vývoj vychádzajúci z nových vedeckých poznatkov. V článku 169 ZFEÚ sa stanovil právny základ pre celý rad činností v oblasti ochrany spotrebiteľa na európskej úrovni. Uvádza sa v ňom, že „Únia v snahe podporiť záujmy spotrebiteľov a zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov prispieva k ochrane ich zdravia, bezpečnosti a hospodárskych záujmov spotrebiteľov, ako aj k podpore ich práva na informácie, osvetu a vytváranie združení na ochranu ich záujmov“. Týmto článkom sa tiež zabezpečuje, aby sa bral väčší ohľad na záujmy spotrebiteľov aj v rámci ostatných politik EÚ. Článok 169 v tomto zmysle posilňuje článok 114 a rozširuje jeho pôsobnosť nad rámec otázok jednotného trhu tak, aby zahŕňal prístup k tovaru a službám, prístup k súdom, kvalitu verejných služieb a niektoré aspekty politik, ktoré sa týkajú výživy, potravín, bývania a zdravia. Stanovuje sa v ňom tiež, že opatrenia EÚ nebránia žiadnemu členskému štátu zachovať alebo zaviesť prísnejšie ochranné opatrenia za predpokladu, že sú zlučiteľné so zmluvami. V dôsledku toho je spotrebiteľská politika v súčasnosti súčasťou strategického cieľa Únie zlepšiť kvalitu života svojich občanov.

Okrem priamych opatrení na ochranu práv Únia zabezpečuje, aby boli záujmy spotrebiteľov zahrnuté do právnych predpisov EÚ vo všetkých príslušných oblastiach politiky. Cieľom programu na ochranu spotrebiteľa (2007 – 2013) je zabezpečiť rovnako vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov pre všetkých 500 Európanov s osobitným zameraním na ochranu spotrebiteľov a zvyšovanie ich informovanosti v členských štátoch, ktoré pristúpili k EÚ po 1. máji 2004. Druhým všeobecným cieľom je zabezpečiť účinné uplatňovanie pravidiel spotrebiteľskej politiky prostredníctvom spolupráce pri presadzovaní právnych predpisov, opatrení nápravy, poskytovania informácií a vzdelávania.

V súlade so zmluvou (článok 12 ZFEÚ) sa musia požiadavky na ochranu spotrebiteľa zohľadniť pri definovaní a uskutočňovaní iných politik a činností Únie. Článok 38 Charty základných práv Európskej únie posilňuje ochranu spotrebiteľa tým, že uvádza, že politiky Únie zabezpečujú vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa.⁴

Činnosť EÚ v prospech spotrebiteľov sa začala v podobe série akčných plánov, z ktorých prvým bolo uznesenie Rady zo 14. apríla 1975. Po dokončení jednotného trhu je v súčasnosti nevyhnutné považovať ciele spotrebiteľskej politiky za jednu z hlavných oblastí politiky EÚ. Program činnosti EÚ v oblasti spotrebiteľskej politiky je založený na dvoch opatreniach: Európskom programe pre spotrebiteľov, ktorý je novou stratégiou spotrebiteľskej politiky EÚ v súlade so stratégiou rastu EÚ Európa 2020, a program Spotrebiteľa na roky 2014 – 2020 [⁵], ktorý je finančným rámcom dopĺňajúcim stratégiu.

2. Označovanie výrobkov a služieb ako informačný nástroj produktovej politiky

Produktová politika je úzko prepojená s politikou kvality a takisto súvisí aj s environmentálnou politikou. Označovanie produktov je zárukou kvality a environmentálnej spoľahlivosti ako pre zákazníka, tak pre bežného spotrebiteľa. Čoraz viac spotrebiteľov má záujem kupovať environmentálne vhodné výrobky. Niekoľko známych informácií bráni spotrebiteľom prijať informované rozhodnutia. Túto situáciu spôsobuje fakt, že krajiny EÚ používajú celý rad metód na posudzovanie vplyvu výrobkov a spoločností na životné prostredie, čo len sťažuje ich porovnanie. Navyše pojmy používané na označeniach sú často vágne a máta. Environmentálne označovania by mali byť transparentné, relevantné, spoľahlivé, úplné, porovnateľné a jasné.

Označovanie výrobkov a služieb ako informačný nástroj je zárukou kvality, podliehajú prísnyh pravidlám certifikácie a kontroly.⁶ Na väčšinu produktov, ktoré sú umiestnené na trhu Európskej únie (na národnej alebo na európskej úrovni alebo na oboch) sa vzťahujú technické predpisy, ktoré majú zabezpečiť minimálnu úroveň zdravia a bezpečnosti pre ľudí, zvieratá a životné prostredie. Environmentálne označovanie produktov je dobrovoľný nástroj environmentálnej politiky a štandardov. Systém označovania produktov je zárukou kvality pre spotrebiteľov aj výrobcov pre spotrebiteľov.⁷

2.1 CE označenie

Jedným z hlavných nástrojov podpory vnútorného trhu EÚ, ktorý sa zaviedol pred 20 rokmi, je práve CE označenie. Písmenami CE (Communauté Européenne resp. Conformité Européenne) sa označujú produkty, ktoré zodpovedajú požiadavkám nového typu technickej harmonizácie Európskej únie, ktorá sa opiera o formovanie základných požiadaviek na zabezpečenie právom chránených záujmov, ktorých vzorovým riešením sú harmonizované technické normy. Dochádza k oddeleniu úlohy regulačnej autority (Komisie a členských štátov) od tzv. samoregulácie formulovanej zainteresovanými záujmovými skupinami združenými v európskych a národných normalizačných organizáciách. CE označenie je potvrdením toho, že výrobok je v súlade s príslušnými základnými požiadavkami európskych technických predpisov (smernícami), ktoré sa na výrobok vzťahujú, a že zhoda bola preukázaná pomocou príslušného postupu posudzovania zhody. Základné

⁴ Spotrebiteľská politika: zásady a nástroje: - [on-line] Available on - URL:

>http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.5.1.html [cit.: 2014-06-09]

⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 254/2014 z 26. februára 2014 o viacročnom programe Spotrebiteľa na roky 2014 – 2020, ktorým sa zrušuje rozhodnutie č. 1926/2006/ES.

⁶ RUSKO, M., 2002: Ekolabeling ako súčasť environmentálne orientovanej výrobkovej politiky. - In: Monitorovanie a hodnotenie stavu životného prostredia IV. - Zvolen : TU, 2002. - ISBN 80-228-1142-4. - S. 155-174

⁷ RUSKO, M., 2005: Life cycle assessment, ecodesign, ecolabelling and green marketing as a voluntary regulative tools of the environmental oriented product policy. In: Environmental Management for Education and Edification. - ISSN 1336-5762. - Vol.II, No. 2. 2005, s. 61-71

požiadavky sú požiadavky, týkajúce sa bezpečnosti výrobkov, ochrany verejného zdravia, ochrany spotrebiteľa, ochrany životného prostredia a v určitých prípadoch aj interoperability.⁸

Označenie CE umiestnené na výrobku (alebo jeho obale) dosvedčuje, že výrobok európskeho alebo iného pôvodu zodpovedá normám Európskej únie v oblasti bezpečnosti, zdravia a ochrany životného prostredia. Označenie CE je zárukou dôveryhodnosti a pomyselným cestovným pasom pre výrobky, ktoré sa vďaka nemu môžu voľne pohybovať po Európskom hospodárskom priestore (ktorý zahŕňa krajiny EÚ, Island, Lichtenštajnsko a Nórsko). Tento postup znižuje administratívnu záťaž a výdavky pri obchodovaní, pričom zachováva vysokú úroveň bezpečnosti.

Pre určité výrobky, ktoré chcú vstúpiť na európsky trh, je logo povinné. Do tejto kategórie spadajú počítače, hračky, elektronické zariadenia, či domáce spotrebiče, ktoré spolu predstavujú 30 % priemyselnej výroby. [4]

Označením výrobku logom CE (obr. 1) výrobca, dovozca alebo distribútor preberá plnú zodpovednosť za zhodu tohto výrobku s platnými právnymi predpismi EÚ. Označenie CE umiestňuje na výrobok iba výrobca alebo jeho splnomocnený zástupca. Označenie CE sa umiestňuje len na výrobky, na ktoré je jeho umiestnenie ustanovené osobitnými harmonizačnými právnymi predpismi EÚ (smernice tzv. Nového prístupu) a neumiestňuje sa na žiadny iný výrobok.

Pravidlá a podmienky umiestňovania označenia CE:

- označenie CE sa na výrobok alebo jeho štítok umiestni viditeľne, čitateľne a nezmazateľne. Ak to povaha výrobku neumožňuje alebo nezaručuje, označenie CE sa umiestni na obale a v sprievodnej dokumentácii, ak sa v príslušných právnych predpisoch takáto dokumentácia stanovuje.
- za označením CE nasleduje identifikačné číslo notifikovaného orgánu ak bol takýto orgán zapojený do fázy kontroly výroby.
- umiestnenie označenia CE na výrobok znamená, že výrobca oznamuje, že berie na seba zodpovednosť za to, že výrobok spĺňa všetky platné požiadavky ustanovené v harmonizačných právnych predpisoch EÚ (v smerniciach tzv. Nového prístupu) týkajúcich sa umiestnenia tohto označenia. [5]

Obr. 1 CE označenie

CE označenie je povinné a je neoddeliteľnou súčasťou označovania výrobku pri jeho uvedení na trh ES, ak nie je príslušnou smernicou stanovené inak. Bez CE označenia nesmú byť výrobky umiestnené na trh alebo uvedené do prevádzky v EHP. V tejto súvislosti sa CE označenie niekedy nazýva aj 'obchodný pas', pretože rovnako ako pas pri vstupe do inej krajiny je potrebná pre prístup na európsky trh. Hlavnými cieľmi CE označenia bolo harmonizovať všetky rozdielne vnútroštátne predpisy o spotrebných a priemyselných výrobkoch európskych členských štátov za účelom podpory jednotného trhu, a tým aj zníženia nákladov pre výrobcov a zvýšenia bezpečnosti výrobkov. V neposlednom rade malo CE označenie uľahčiť činnosť aj štátnym orgánom pri kontrole výrobkov. Vzhľadom na to, že nie všetky z týchto cieľov boli dosiahnuté, a to najmä v dôsledku neharmonizovaného prístupu k vymáhaniu týchto smerníc zo strany kontrolných orgánov členských štátov, pristúpila Európska komisia, Rada a Parlament k revízii tohto systému, ktorej výsledkom bolo prijatie nového regulačného balíčka EÚ na výrobky.⁹

2.2 Bezpečnostné označovanie produktov

Bezpečnosť výrobku je aspektom jeho kvality, pričom nemôžeme hovoriť o kvalite výrobku, pokiaľ výrobok nie je spoľahlivý a bezpečný. Spoľahlivosť a bezpečnosť výrobku sa zabezpečuje systémom, v ktorom počas realizácie výrobku nesmie chýbať spätná väzba a analýza možných porúch a rizík.

Bezpečnostné označovanie môžeme pokladať za jeden zo spôsobov ako znížiť riziko a priblížiť sa k istote bezpečného výrobku. Spotrebiteľ môže zaregistrovať problémom nejasného a nesprávneho označenia.

Základom bezpečného užívania každého výrobku bežným spotrebiteľom je získanie dostatku informácií. Tieto informácie by mal poskytnúť v prvom rade výrobca, ktorý je zodpovedný za uvedenie bezpečného výrobku na trh. Slovenská právna úprava nezabúda ani na dovozcov. Právnym predpisom na označovanie výrobkov je zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.¹⁰

Ak bezpečnosť určitého výrobku/produktu neupravuje žiadny špeciálny predpis EÚ, vzťahuje sa na neho Smernica 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti produktov. Ukladá výrobcovi/distribútorovi všeobecnú povinnosť umiestňovať na trhu len bezpečné produkty a uvádza kritéria, na základe ktorých sa musí posúdiť, či produkt spĺňa požiadavky bezpečnosti.

Smernica 2001/95/ES nahradila Smernicu 92/59/ES o všeobecnej bezpečnosti produktov od 15. januára 2004. Má sa uplatňovať v prípadoch, ak bezpečnosť daných produktov neupravujú žiadne špeciálne predpisy spoločenstva, alebo ak legislatíva daného odvetvia nie je dostatočná. Podľa smernice o všeobecnej bezpečnosti produktov musí každý produkt, ktorý je umiestnený na trhu a ktorý je určený pre spotrebiteľov alebo pravdepodobne bude používaný spotrebiteľmi, vráťane

⁸ CE označenie – Vstupenka na vnútorný trh EÚ. - [on-line] Available on - URL: ><http://www.unms.sk/?ce-znacenie-vstupenka-na-vnutorny-trh-eu>< [issue date: 2016-10-17]

⁹ CE označenie – Vstupenka na vnútorný trh EÚ. - [on-line] Available on - URL: ><http://www.unms.sk/?ce-znacenie-vstupenka-na-vnutorny-trh-eu>< [issue date: 2016-10-17]

¹⁰ DOLCETA. Bezpečnosť výrobkov. - [on-line] Available on - URL: <http://www.dolceta.eu/slovensko/Mod3/Oznacovanie,71-.html>

produktov slúžiacich na poskytovanie služieb, spĺňať požiadavku bezpečnosti s výnimkou už použitých produktov, ktoré majú starožitnú hodnotu alebo ktoré sú určené na opravu.

2.3 Environmentálne označovanie produktov

Environmentálne označovanie existuje normované alebo bez akejkoľvek dobrovoľnej či povinnej regulácie. Je prirodzeným prejavom alebo výtvorom najmenej dvoch výrazných záujmových skupín – na jednej strane časťou výrobcov, resp. podnikateľov, ktorí kvalifikovaným označením chcú zvýšiť konkurenčnú schopnosť svojho výrobku, na strane druhej časťou spotrebiteľov, angažovaných environmentálnych aktivistov, výskumníkov a štátnych úradníkov, ktorí chcú bežnému i priemyselnému spotrebiteľovi dať alebo zaručiť možnosť vybrať si medzi výrobkami na trhu tie, ktoré majú dôveryhodnejšie environmentálne vlastnosti.¹¹

Environmentálne označovanie produktov predstavuje dobrovoľný nástroj uplatňovania environmentálnej politiky v praxi. Príslušná odborná autorita zabezpečujúca schému environmentálneho označovania (v podmienkach SR je to MŽP SR) zostaví systém kritérií zodpovedajúci súčasnej úrovni kvality, ktorú musia produkty uchádzajúce sa o certifikáciu spĺňať. V záujme dôveryhodnosti musia príslušné akreditačné orgány certifikovať len produkty, ktoré vyhovujú vysokým environmentálnym štandardom a udržiavať efektívny kontrolný a sankčný systém.

Environmentálne certifikačné schémy musia byť založené na jasných prednastavených kritériách ustanovených kompetentnými orgánmi. Tieto kritériá predstavujú škálu merateľných charakteristík, ako napr. hraničné hodnoty niektorých zložiek, vplyvy produktu na životné prostredie počas jeho životného cyklu alebo použité výrobné metódy. Environmentálne označovanie produktov týmto uľahčuje zákazníkovi posúdenie a porovnávanie substituentov na mieste predaja a rozlíšenie produktov rôznej kvality. Existujú tri typy environmentálneho označenia produktov - typ I, typ II a typ III.

Vo svete bola v roku 1994 založená globálna sieť environmentálneho označovania produktov a služieb GEN (Global Ecolabelling Network).

Environmentálne označovanie výrobkov v zmysle zákona je proces dobrovoľný. Na základe vlastného slobodného uváženia sa doňho môže zapojiť každý výrobca, dovozca, poskytovateľ služieb a pod.

V širšej rodine environmentálnych označení a vyhlásení, týkajúcich sa výrobkov a služieb, sa nachádzajú značky s rôznou mierou vzťahu k životnému prostrediu alebo jeho zložkám, pričom môžeme rozlíšiť typy:

- typy normalizované v rámci ISO/TC/207 - súbor noriem radu 14000, typ I, II, III – (tab. 1);
- typy normalizované mimo noriem radu ISO 14000;
- druhy nenormalizované.^{12, 13}

Tab. 1 Typy environmentálneho označovania podľa noriem radu ISO 14000

Typ environmentálneho označovania	Charakteristika	Norma	Uplatňované v podmienkach SR
Všeobecné zásady	Environmentálne značky a vyhlásenia	STN EN ISO 14020: 2003	
typ I	Environmentálne označovanie, ktoré sa riadi programom, vo väčšine prípadov na národnej úrovni, podľa ktorého sa právo používať environmentálnu značku udeľuje výrobkom spĺňajúcim vopred stanovené požiadavky. Značka identifikuje výrobky, ktoré sú v rámci určitej výrobkovej skupiny určené ako environmentálne vhodné (ekolabeling).	STN EN ISO 14024: 2001	Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v Slovenskej republike
typ II	Je založené na vlastnom vyhlásení environmentálneho tvrdenia výrobcom, dovozcom, distribútorom, maloobchodníkom alebo kýmkoľvek iným, kto má pravdepodobný prospech z tvrdenia, bez certifikácie nezávislou treťou stranou.	STN EN ISO 14021: 2002	Využívajú niektoré podniky
vyhlásenie typu III	Predstavuje označenie v podobe písomných informácií s kvantifikovanými údajmi o environmentálnej záťaži výroby na jednotku výrobku alebo vo forme štítkov s číselným a grafickým vyjadrením tejto záťaže.	STN ISO 14025: 2008	v rámci svojej environmentálne orientovanej politiky

¹¹ SUCHÁNEK, Z., 1998. Normy ISO pro environmentální značení – účinný podpůrný nástroj environmentálního managementu nebo konfliktní téma? - In: RUSKO, M. [Ed.] Manažerstvo životního prostředí (EMS, EMAS), Banská Bystrica. 1998. Zborník zo seminára.

¹² Global Ecolabelling Network. [on-line] Available on - URL: http://www.gen.gr.jp/pdf/pub_pdf02.pdf

¹³ REMTOVÁ, K. - SUCHÁNEK, Z., *Klasifikace environmentálního značení podle množství a hodnověrnosti poskytované informace.* - Praha, Environmentální značení 2000/1, ISSN 1212-4761, s. 2

ENVIRONMENTÁLNE OZNAČOVANIE TYP I V SR

Environmentálne označovanie produktov sa na Slovensku realizuje od roku 1997, keď bol vypracovaný Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov.

Podľa rezolúcie Rady EÚ z roku 1999 o úlohe normalizácie bolo rozhodnuté postupne transponovať európske normy do systému STN vo všetkých sektoroch, vrátane životného prostredia. Zákon z roku 1999 o technických požiadavkách na výrobky a posudzovaní zhody bol prijatý v rámci Národného programu pre prijatie *acquis* s účinnosťou od 1. januára 2000. Ústredné orgány štátnej správy, vrátane Ministerstva životného prostredia SR, sa mohli domáhať nárokov, ktoré vyplývali z ich kompetencií prostredníctvom štandardizačného postupu, ako svojich "oprávnených záujmov".

Značka „Environmentálne vhodný výrobok“ (EVV), neskoršie pozmenená na "Environmentálne vhodný produkt" (EVP), bola zavedená v roku 1997 prostredníctvom Národného programu environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov. Od roku 1992 sa každoročne publikujú správy o stave životného prostredia. Správy obsahujú podrobnosti o stave životného prostredia, údaje o trendoch a o environmentálnych opatreniach, politikách, EMS, EMAS, EVP atď.¹⁴

Zákom č. 469/2002 Z.z. o environmentálnom označovaní výrobkov sa do právneho poriadku SR transponovalo revidované Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) 180/2000 o systéme Spoločenstva pre udeľovanie environmentálnej značky Európsky kvet, ktorému predchádzalo Nariadenie Rady (EHS) 880/1992. Od roku 2002 podmienky a postup pri udeľovaní a používaní národnej značky upravuje zákon NR SR č. 469/2002 Z. z. o environmentálnom označovaní výrobkov v znení neskorších predpisov. Vykonávacím predpisom k zákonu je vyhláška MŽP SR č. 258/2003 Z. z. Zákon upravuje podmienky a postup pri udeľovaní a používaní environmentálnych značiek „Environmentálne vhodný produkt“ a „Environmentálna značka EÚ“ („EU Ecolabel“) - (obr. 2).

Obr. 2 Logá Environmentálne vhodný výrobok a Environmentálne vhodný produkt

UDELOVANIE ENVIRONMENTÁLNEJ ZNAČKY EURÓPSKY KVET

V roku 1992 bol Nariadením Rady (ES) 880/1992 z 23. 3. 1992 založený nadnárodný ecolabelingový program EÚ, ktorý bol novelizovaný Nariadením (EC) 180/2000. Schéma environmentálneho označovania EÚ bola zavedená 1. 7. 1993. Schéma je spravovaná komisiou a organizáciami (tzv. kompetentné orgány) ustanovenými každým z členských štátov EÚ, prevádzkujúcim sústavu v danej krajine. Schéma má za cieľ

- podporovať vývoj, výrobu, predaj a používanie produktov so zníženým environmentálnym vplyvom počas ich celého životného cyklu.
- poskytovať spotrebiteľom spoľahlivejšie údaje o environmentálnom vplyve produktov.

Skupina výrobkov je definovaná komisiou na žiadosť kompetentného orgánu, resp. z vlastnej iniciatívy (kompetentný orgán môže konať z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť jednotlivca alebo organizácie). Keď sa komisia rozhodne zaviesť novú skupinu produktov, je potrebné túto skupinu definovať a tiež definovať aj príslušné environmentálne kritériá. Proces definovania skupiny produktov a kritérií je koordinovaný kompetentným orgánom ustanoveným komisiou. Tento kompetentný orgán menuje „ad hoc“ skupinu, zostavenú z jeho odborníkov. Schéma environmentálneho označovania nezahŕňa potraviny, nápoje a farmaceutické výrobky. Environmentálnu značku nemôžu získať výrobky, ktoré sú v EÚ klasifikované ako nebezpečné alebo sú vyrábané postupmi potenciálne veľmi nebezpečnými pre ľudí alebo životné prostredie. Po udelení environmentálnej značky môže výrobca alebo dovozca ju zobraziť na danom výrobku. Podmienky používania značky sú špecifikované v zmluve medzi kompetentným orgánom a používateľom značky. Názov výrobku a jeho výrobcu/dovozcu je následne uverejnený v Official Journal.

V EÚ sa v súčasnosti udeľuje na produkty environmentálna značka „Európsky kvet“ (European Flower) (obr. 2), podľa nariadenia (ES) č. 66/2010.

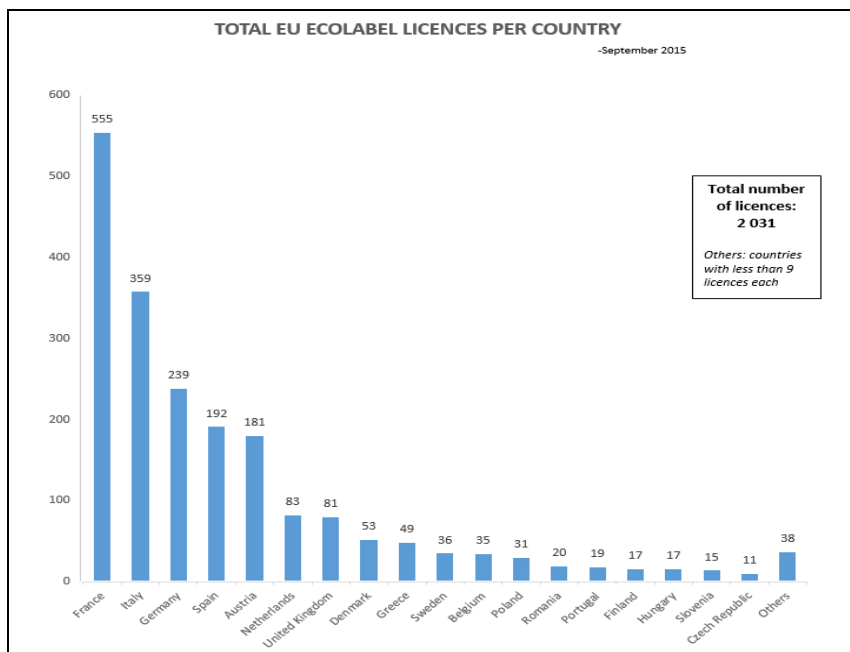
Obr. 2 Logo The Flower¹⁵

¹⁴ Enviroportál. - [on-line] Available on - URL: www.enviroportal.sk

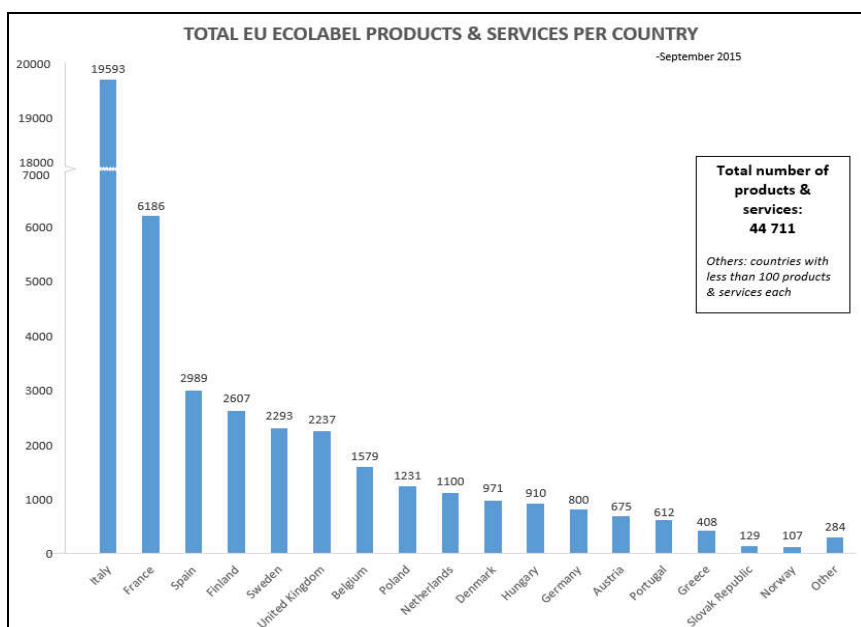
¹⁵ The EU Ecolabel. - [on-line] Available on - URL: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

Celkový počet

- licencií environmentálnej značky EÚ podľa krajín uvádza obr. 3.
- produktov a služieb s environmentálnou značkou EÚ podľa krajín je prezentovaný na obr.4.
- ekolabelingových licencií pre skupiny produktov a služieb uvádza obr. 5,
- ekolabelingových produktov a služieb v jednotlivých skupinách produktov a služieb uvádza obr. 6.

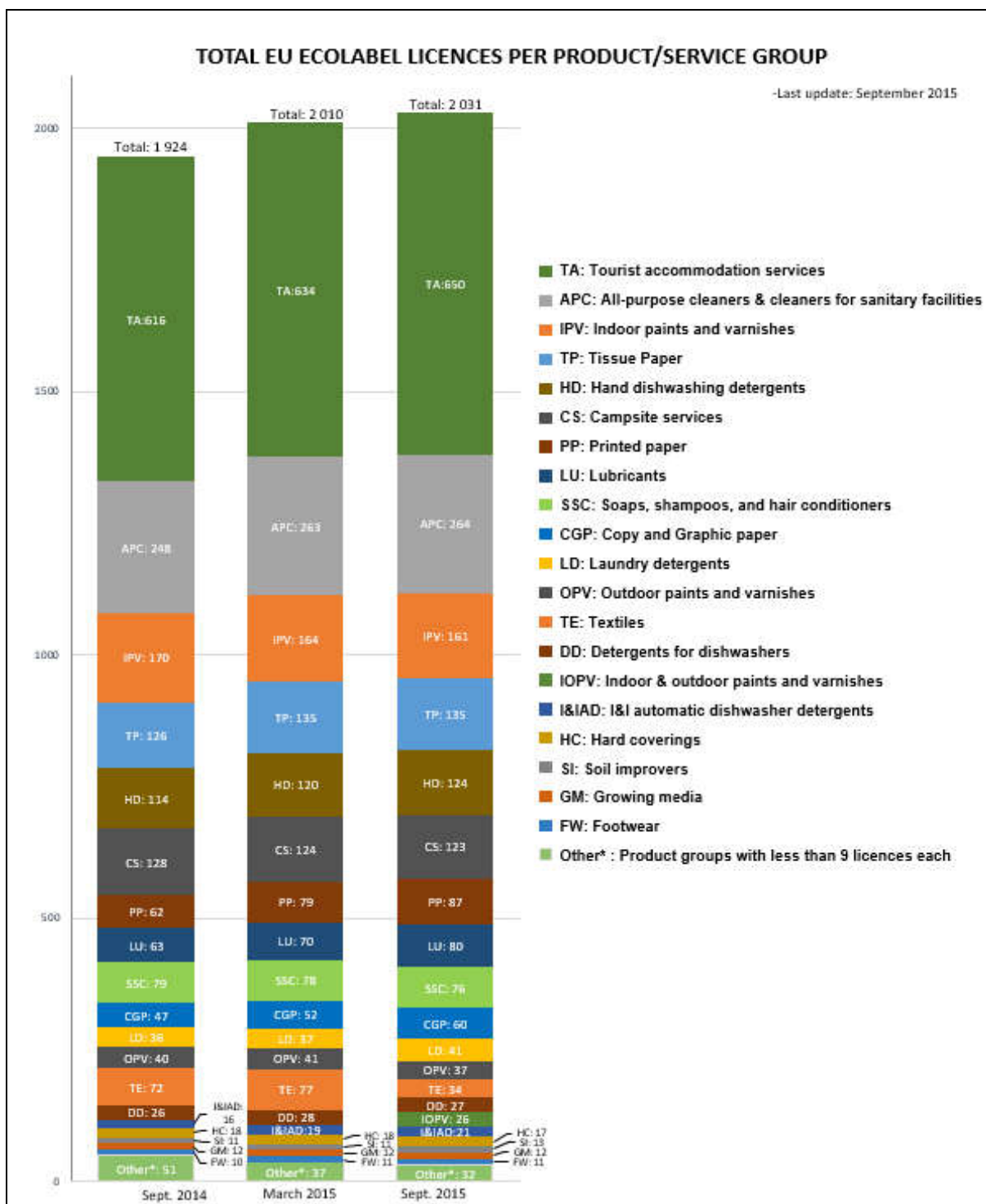
Obr. 3 Celkový počet licencií environmentálnej značky EÚ podľa krajín¹⁶

Obr. 4 Celkový počet produktov a služieb s environmentálnou značkou EÚ podľa krajín¹⁷

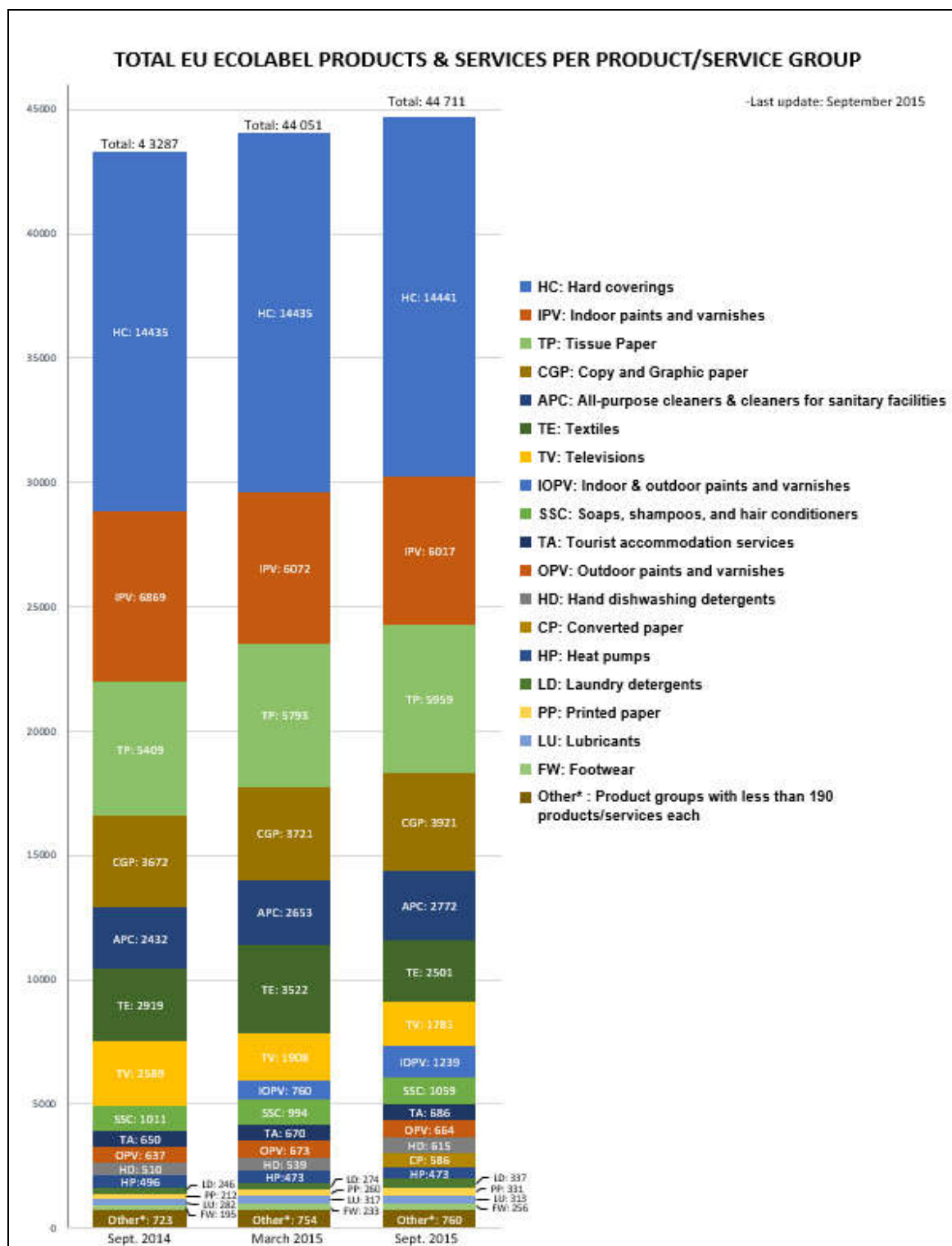
¹⁶ Facts and Figures. - [on-line] Available on - URL: ><http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html>< [cit.: 2015-10-12]

¹⁷ Facts and Figures. - [on-line] Available on - URL: ><http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html>< [cit.: 2014-06-12]

Obr. 5 Celkový počet ecolabelingových licencií pre skupiny produktov a služieb¹⁸

¹⁸ Facts and Figures - Competent Body Statistical Reporting. - [on-line] Available on - URL: > <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html> < [issue date: 2015-11-17]

Obr. 6 Celkový počet ecolabelingových produktov a služieb v jednotlivých skupinách produktov a služieb¹⁹

¹⁹ Facts and Figures - Competent Body Statistical Reporting. - [on-line] Available on - URL: > <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html> < [issue date: 2015-11-17]

3. Falšovanie a pirátstvo produktov v kontexte zdravia a bezpečnosti spotrebiteľov

Najzávažnejšími problémami pre svetový obchod sa stalo falšovanie a pirátstvo. Pred dvadsiatimi rokmi sa falšovanie týkalo najmä výrobcov drahých kabeliek. Dnes falšovatelia falšujú nielen elektrické spotrebiče, automobilové súčiastky, hračky a softvér, ale dokonca aj lieky. To znamená, že sa nielen strácajú milióny na daňových príjmoch, ale aj to, že sú ohrozené pracovné miesta, zdravie a bezpečnosť obyvateľov.

Ide o vysoko aktuálny problém, ktorý priamo ovplyvňuje celé spektrum hospodárskych a sociálnych vzťahov a ktorý má negatívny vplyv na hospodárske výsledky národných ekonomík. Výroba falzifikátov spôsobuje deformáciu trhového prostredia najmä ohrožovaním konkurencie zaplavením trhu lacným tovarom a poškodzovaním domácich výrobcov.

Celosvetový trend nárastu počtu prípadov porušovania práv duševného vlastníctva čoraz častejšie nastoľuje otázku, či je ochrana práv duševného vlastníctva, ale aj ochrana zdravia obyvateľstva dostatočne zabezpečená. V súčasnosti sa už falšovanie orientuje aj na tovar dennej masovej spotreby, akým sú napr. potraviny, liečivá, agrochemické látky, kozmetické prípravky, hygienické výrobky, náhradné diely na automobily, lietadlá, vlaky, hračky a rôzne druhy technických či elektronických zariadení, ktoré vo väčšine prípadov nespĺňajú základné technické, zdravotné alebo hygienické požiadavky ustanovené v právnych predpisoch.

Novým navrhovaným medzinárodným nástrojom účinnejšej vymožitelnosti práv duševného vlastníctva je Obchodná dohoda o boji proti falšovaniu (Anti-Counterfeiting Trade Agreement - ACTA).²⁰

ACTA ako multilaterálna obchodná dohoda majúca za cieľ zavedenie medzinárodných noriem v oblasti vynucovania práv duševného vlastníctva. ACTA sa zameriava tak na falšovanie tovaru, ako aj na digitálne dáta, technológie a ich distribúciu.²¹

V oblasti práv duševného vlastníctva je v pôsobnosti Ministerstva financií Slovenskej republiky zákon č. 200/2004 Z. z. o opatreniach proti porušovaniu práv duševného vlastníctva pri dovoze, vývoze a spätnom vývoze tovaru v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 200/2004 Z. z. spolu s:

- nariadením Rady (ES) č. 1383/2003 z 22. 7. 2003, ktoré sa týka colného konania pri tovare podozrivom z porušovania niektorých práv duševného vlastníctva a opatrení, ktoré sa majú prijať pri tovare, pri ktorom sa zistilo, že sa takéto práva porušili,
- nariadením Komisie (ES) č. 1891/2004 z 21. októbra 2004, ktorým sa vykonáva nariadenie Rady (ES) č. 1383/2003 o prijatí opatrení colnými orgánmi pri tovare, pri ktorom je podozrenie z porušovania niektorých práv duševného vlastníctva a opatrení, ktoré sa majú prijať pri tovare, pri ktorom sa zistilo, že sa práva duševného vlastníctva porušili, v platnom znení

predstavujú v súčasnosti komplexnú úpravu právnych vzťahov týkajúcich sa ochrany práv duševného vlastníctva pri dovoze, vývoze a spätnom vývoze tovaru zabezpečovanú colnými orgánmi v Slovenskej republike.

V Slovenskej republike bola vypracovaná v roku 2012 Národná stratégia boja proti falšovaniu a autorskému pirátstvu, ktorá predstavuje komplexný a koordinovaný súbor opatrení, ktorých implementáciou sa zabezpečí naplnenie nasledujúcich priorít:

- budovanie povedomia verejnosti o negatívnych dôsledkoch falšovania a autorského pirátstva na jednotlivca a spoločnosť,
- znižovanie miery porušovania práv duševného vlastníctva,
- disponovanie dôveryhodnými a presnými údajmi o rozsahu a štruktúre porušovania práv duševného vlastníctva.²²

Duševné vlastníctvo je jedným z pilierov konkurencieschopnej, prosperitu zabezpečujúcej vedomostnej spoločnosti. Porušovanie práv duševného vlastníctva spôsobuje značné hospodárske ujmy a rastúci počet falšovaných výrobkov zároveň predstavuje reálnu hrozbu pre zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov. Je preto v našom spoločnom záujme disponovať efektívnym podporným mechanizmom vymožitelnosti práv duševného vlastníctva.

²⁰ Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA). - [on-line] Available on - URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_140836.11.08.pdf

²¹ Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA). - [on-line] Available on - URL: <http://www.inta.org/Advocacy/Pages/AntiCounterfeitingTradeAgreement.aspx>

²² Národná stratégia boja proti falšovaniu a autorskému pirátstvu (2012 - 2016). - Banská Bystrica, 12 s.

ZÁVER

Politika ochrany spotrebiteľa zohráva v rámci Európskej únie významnú úlohu. Účinné a správne presadzovanie práv spotrebiteľov je rovnako dôležité ako ich existencia. Za ich presadzovanie sú zodpovedné najmä vnútroštátne verejné orgány. V nariadení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa sa spájajú tieto vnútroštátne orgány do celoeurópskej siete, ktorá im poskytuje rámec na výmenu informácií a na spoluprácu na zastavení akéhokoľvek porušovania právnych predpisov na ochranu spotrebiteľov.

Európske opatrenia na ochranu spotrebiteľa sú zamerané na ochranu zdravia, bezpečnosti, hospodárskych a právnych záujmov európskych spotrebiteľov bez ohľadu na to, kde v EÚ žijú, cestujú alebo nakupujú. Ustanovenia EÚ upravujú tak fyzické transakcie, ako aj elektronické obchodovanie a obsahujú pravidlá všeobecnej uplatniteľnosti spolu s ustanoveniami zacielenými na konkrétne produkty vrátane liekov, geneticky modifikovaných organizmov, tabakových výrobkov, kozmetiky, hračiek či výbušnín.

V environmentálnej výrobkovej politike sa prejavujú tendencie rozširovania nepriamych nástrojov, založených na dobrovoľných aktivitách výrobcov a rastúcom environmentálnom uvedomení občanov. Uplatňujú sa systémy environmentálneho hodnotenia a označovania, ktoré deklarujú, že výrobok spĺňa v súlade s aktuálnym stavom poznania parametre, minimalizujúce alebo dokonca vylučujúce nepriaznivé účinky na životné prostredie. Je snaha posudzovať výrobok v celom životnom cykle, t.j. od suroviny, cez výrobu, použitie až po jeho zneškodnenie či recykláciu.

Environmentálne označovanie pomáha účinne pôsobiť na presadzovanie princípov environmentálnej politiky v praxi. Prispieva k zlepšeniu podnikateľského prostredia, environmentálnej situácie vo výrobnej, ale aj nevýrobnej sfére, k zachovaniu kultúrnych špecifik, lepšiemu hospodáreniu s prírodnými zdrojmi, k zvýšeniu sledovateľnosti (sledovanie výrobku v rámci výrobného reťazca od výroby po predaj). Označovanie, ako výsledok splnenia kritérií stanovených príslušným štandardom v rámci daného programu/schémy, sa stáva dôležitým nástrojom, ktorý umožňuje nielen účinné uplatňovanie všetkých stanovených podmienok, ale aj ich kontrolu.

Podpora bezpečnostného a environmentálneho označovania výrobkov by mala byť zameraná na zabezpečenie informovanosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- Akt o jednotnom trhu II. Spoločne za nový rast. - V Bruseli 3. 10. 2012, COM(2012) 573 final. - [on-line] Available on - URL: > http://ec.europa.eu/internal_market/smact/docs/single-market-act2_sk.pdf< [issue date: 2016-09-15]
- Akt o jednotnom trhu. Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery, „Spoločne za nový rast“. - Brusel, 13.4.2011, KOM(2011) 206 v konečnom znení. - [on-line] Available on - URL: ><http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0206&from=SK>< [issue date: 2015-09-15]
- Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA). - [on-line] Available on - URL: <http://www.inta.org/Advocacy/Pages/AntiCounterfeitingTradeAgreement.aspx>
- Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA). - [on-line] Available on - URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_140836.11.08.pdf
- CE označenie – Vstupenka na vnútorný trh Európskej únie. - [on-line] Available on - URL: ><http://www.unms.sk/?ce-znacenie-vstupenka-na-vnutorny-trh-eu>< [issue date: 2016-10-17]
- CE označenie – Vstupenka na vnútorný trh Európskej únie. - [on-line] Available on - URL: ><http://www.unms.sk/?ce-znacenie-vstupenka-na-vnutorny-trh-eu>< [issue date: 2016-10-17]
- DOLCETA. Bezpečnosť výrobkov. - [on-line] Available on - URL: <http://www.dolceta.eu/slovensko/Mod3/Oznacovanie,71-.html>
- EC. The Environmental Goods and Services Sector. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009
- Enviroportál. - [on-line] Available on - URL: www.enviroportal.sk
- Facts and Figures. - [on-line] Available on - URL: ><http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html>< [cit.: 2014-06-12]
- Global Ecolabelling Network. [on-line] Available on - URL: http://www.gen.gr.jp/pdf/pub_pdf02.pdf
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 254/2014 z 26. februára 2014 o viacročnom programe Spotrebiteľa na roky 2014 – 2020, ktorým sa zrušuje rozhodnutie č. 1926/2006/ES.
- Národná stratégia boja proti falšovaniu a autorskému pirátstvu (2012 - 2016). - Banská Bystrica, 12 s.
- REMTOVÁ, K. - SUCHÁNEK, Z., *Klasifikace environmentálního značení podle množství a hodnověrnosti poskytované informace*. - Praha, Environmentální značení 2000/1, ISSN 1212-4761, s. 2
- RUSKO, M., 2002: Ekolabeling ako súčasť environmentálne orientovanej výrobkovej politiky. - In: Monitorovanie a hodnotenie stavu životného prostredia IV. - Zvolen : Technická univerzita, 2002. - ISBN 80-228-1142-4. - S. 155-174
- RUSKO, M., 2005: Life cycle assessment, ecodesign, ecolabelling and green marketing as a voluntary regulative tools of the environmental oriented product policy. In: Environmental Management for Education and Edification. - ISSN 1336-5762. - Vol.II, No. 2. 2005, s. 61-71
- Spotrebiteľská politika: zásady a nástroje. - [on-line] Available on - URL: >http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.5.1.html< [cit.: 2014-06-09]

SUCHÁNEK, Z., 1998. Normy ISO pro environmentální značení – účinný podpůrný nástroj environmentálního managementu nebo konfliktní téma? - In: RUSKO, M. [Ed.] Manažérstvo životného prostredia (EMS, EMAS), Banská Bystrica. 1998. Zborník zo seminára.

The EU Ecolabel. - [on-line] Available on - URL: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

ADRESY AUTOROV:

Miroslav RUSKO, doc. RNDr. PhD., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Botanická 49, 917 01 Trnava, Slovenská republika, e-mail: >miroslav.rusko@stuba.sk<

Monika MIKULOVÁ, Ing., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Trnava, Slovenská republika

Ján ILKO, Ing., EurIng.

♦ Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Trnava, Slovenská republika
 ♦ Premiumpack GmbH, Wien, Republik Österreich, e-mail: <jan.ilko@gmail.com>

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. *For text editing and linguistic contribution corresponding authors.*